

JUAN GABRIEL VÁSQUEZ

LOS INFORMANTES

Copyright © 2004 by Juan Gabriel Vásquez

All rights reserved.

Превод © *Маня Костова*

Худ. оформление © *Николай Пекарев*

ОБСИДИАН

София 2010

ISBN-978-954-769-248-0

На Франсис Лорънти
(1924–2003)

*Никога не ще се пречистиш от деянията,
които си вършил.
Няма да ти стигнат думите.*

Демостен, „ЗА ВЕНЕЦА“

*Кой иска да говори?
Кой иска да отправя обвинения
за минали събития?
Кой иска да гарантира бъдещето?*

Демостен, „ЗА ВЕНЕЦА“

Сутринта на седми април 1991 г., когато баща ми се обади и ме покани за пръв път в апартамента си в квартала Чапинеро, над Богота се изсипа такъв порой, че потоците по източните хълмове излязоха от коритата си и буйните води повлякоха надолу клони и пръст, запушиха каналите, наводниха най-тесните улички и отнесоха някои по-малки коли; някаква шофьорка на такси дори загина, заклещена кой знае как от силното течение под шасито на колата си. Само по себе си обаяването бе, меко казано, изненадващо, но в онзи ден то ми се стори направо безочливо не само защото баща ми отдавна бе престанал да приема посетители, но и защото видът на обсадения от водата град, на непогръдващите колони коли, повредените светофари и заседналите линейки, неспособни да окажат бърза помощ, при нормални обстоятелства би бил достатъчен да го убеди, че да тръгнеш на гости е истинско безразсъдство, а да поканиш някого у дома си – направо безумно. Гледките на застигнатата от стихията Богота ми помогнаха да осъзная, че става дума за нещо спешно, и събудиха у мен подозрението, че поканата му не е из-

раз на любезност; помъчих се да отгатна причината и моментално реших – щяхме да си говорим за книги.

Не изобщо за книги, естествено, щяхме да разговаряме за единствената издадена дотогава моя книга, репортаж със заглавие, подхождащо на документален филм – „Живот в изгнание“, в която разказвах, или поне правех опит да разкажа, живота на Сара Гутерман, дъщеря на евреи и приятелка на семейството ни още от трийсетте години, когато се бе преселила в Колумбия. При публикуването ѝ през 1988 г. книгата бе предизвикала известен интерес, ала не заради темата, нито поради някакви безспорни достойнства, а защото баща ми, професор по реторика, който винаги бе отбягвал съприкосновението с каквато и да е форма на журналистика и бе заклет читател на класиката, презиращ обсъждането на литературата в пресата, бе публикувал в „Магасин Доминикал“ рецензия за книгата ми и с нещо доста подобно на ожесточение я правеше на пух и прах. Сега разбирате защо, когато той продаде на безценица семейната къща и се настани под наем в онова свое убежище на заклет псевдоерген, изобщо не бях изненадан да науча новината от чужд човек, макар че Сара Гутерман бе най-малко чуждият човек в моя живот. Баща ми я натоварил със задачата да ми съобщи този факт. Затова онази вечер, когато отидох да го видя, най-естественото нещо на света беше да си помисля, че иска да ми говори за книгата и че с тригодишно закъснение ще поправи гореспоменатото предателство – дребно и семейно, ала не и безболезнено. Случи се обаче нещо съвсем различно. Сменяйки каналите със самотния палец на сакатата си ръка, седнал в жълтото си авторитарно кресло, този стар, изплашен и лъхач на мръсни чаршафи мъж, чието дишане приличаше на свистенето на хартиено хвърчило, сподели със същия тон, с който бе разказвал интересни случки за Демос-

тен или Хорхе Гайтан*, че от три седмици редовно ходел в клиниката „Сан Педро Клавер“ и че след обстоен преглед на шейсет и седем годишното му тяло открили лека форма на диабет и една запушена коронарна артерия – предната низходяща, – така че се налагала незабавна операция. Понеже осъзнавал колко близо се намира до небитието, искал и аз да усетя това. „Аз съм всичко, което притежаваш. Майка ти от петнайсет години почива в гроба. Можеше и да не ти се обадя, но ето че го направих. И знаеш ли защо? Защото, като си отида, оставаш сам. Защото, ако беше акробат, аз щях да съм единствената ти мрежа.“ Сега, след като е минало доста време от смъртта на баща ми и аз най-сетне се реших да подреда мислите и бюрото си, а също документите и записките, които щяха да ми помогнат да напиша тази информация, ми се стори логично да започна по този начин – с деня, когато той ме повика наред най-страшната зима, откакто се помня, и то не за да сложи край на отчуждението, в което всеки от нас се бе окопал, а за да се чувства по-малко самотен, когато отвореха гръдния му кош с електрически трион и пришиха към болното му сърце вена, изрязана от десния му крак.

Всичко започнало с рутинен преглед. Лекарят, мъж с глас сопрано и тяло на жокей, казал на баща ми, че леката форма на диабет била в реда на нещата за човек на неговата възраст и не трябвало да става повод за безпокойство; било поддаващо се на овладяване здравословно смущение, което нямало да изисква лечение с

* Хорхе Елиесер Гайтан (1903–1948) – един от най-харизматичните лидери на колумбийската Либерална партия. Убит по време на предизборната си кампания за президент на страната. – Б. пр.

инсулин, нито медикаменти, а редовно движение и строга диета. И така, няколко дни по-късно, след като баща ми послушно започнал да излиза и да бяга в лек тръс, се появила болката – едва забележим дискомфорт, подобен по-скоро на храносмилателно смущение или на хрипове на погълната и заседнала в корема му плюшена играчка. Лекарят назначил допълнителни, все още общи, но по-изтощителни прегледи, включващи изследване на сърцето при натоварване; обут в дълги долни гащи, баща ми първо започнал да ходи, а после да подтичва по синтетичната пътека – студен килим, който сам се движел под краката му; сетне се върнал в малката съблекалня (според разказа му там почувствал необходимост да протегне ръце и като видял, че мястото е толкова тясно, че с лакти докосвал противоположните стени, той за малко изпитал клаустрофобия); тъкмо обул вълнените панталони и пристъпвал към закопчаване на ръкавелите на ризата с намерението да си тръгне и да изчака сестрата да го повика за резултата от електрокардиограмата, лекарят потропал на вратата на съблекалнята. Много съжалявал, казал му, но не му харесвали първите изследвания: необходимо било да направят незабавно катетеризация, за да преценят рисковете. Естествено, катетеризацията била осъществена и рисковете (разбира се) се потвърдили – имал запушена артерия.

– Деветдесет и девет процента – каза баща ми. – Инфарктът щял да се случи до ден-два.

– Защо не те приеха веднага?

– Предполагам, защото докторът видя колко съм притеснен. Предпочете да ме пусне да си ида. Но ми даде много стриктни указания. Да не се движа през целия уикенд. Да избягвам вълнения от всякакъв характер. И на първо място – никакъв секс. Така ми каза, представи си.

– А ти какво му отговори?

– Да не се притеснява. Все пак няма да тръгна да му разказвам живота си.

След като излязъл от клиниката и хванал такси в навалищата на Двайсет и шеста улица, баща ми трудно започнал да свиква с мисълта, че е болен. Щял да бъде приет в болница без нито един симптом, разкриващ спешността на състоянието му, без друго неразположение освен леката болка в стомаха; единствената причина била онази издайническа катетеризация. Безцеремонното бърборене на лекаря продължавало да отеква в ушите му: „Ако се бяхте забавили още три дни, най-вероятно след една седмица щяхме да ви погребем.“

Беше петък; операцията бе планирана за следващия четвъртък в шест сутринта.

– Прекарах нощта в мисли за скорошната си смърт – каза баща ми – и после ти се обадох. Това, естествено, ме изненада, ала за още по-голяма изненада ти взе, че дойде.

Може би преувеличаваше – той много добре знаеше, че никой не би се отнесъл по-сериозно към опасността да умре от собствения му син, и така ние прекарахме неделния следобед в мисли за смъртта му. Приготвих няколко салати, уверих се, че има сок и вода в хладилника, и седнах да прегледам заедно с него последната му данъчна декларация. Имаше повече пари, отколкото му бяха необходими – това съвсем не означаваше, че притежава много пари, а че се нуждае от малко. Единствените му доходи бяха от пенсията му на бивш служител във Върховния съд, а неговият капитал, тоест сумата, получена от продадената на безценница къща, в която бях израснал и където мама бе починала, бе вложена в срочни влогове, чиито лихви бяха достатъчни за покриване на наема и разходите за най-

аскетичния начин на живот, който бях виждал – в този живот, доколкото мога да твърдя, не присъстваха ресторанти, нито концерти, нито каквито и да е други малко или много скъпи развлечения. Не искам да кажа, че ако баща ми случайно прекараше вечер с платена любовница, аз непременно щях да науча, ала когато някой негов колега се опиташе да го изведе от къщи или някоя жена го канеше на обяд, баща ми отказваше и до края на деня държеше телефона изключен.

– Вече познавам всички, с които е трябвало да се запозная през този живот – казваше той. – Не ми е нужен никой повече.

Веднъж го бе поканила някаква адвокатка, занимаваща са с марки и патенти, толкова млада, че можеше да му е дъщеря. Беше едно от онези млади момичета с пищен бюст и оскъден интелектуален багаж, които в определен момент неизбежно изпитват любопитството да изпробват секс с възрастен мъж.

– И какво, отказа ли? – попитах го тогава.

– Разбира се, че отказах. Казах ѝ, че имам политическо събрание. „На коя партия?“ – попита ме тя. „На партията на онанистите“, отвърнах ѝ аз. И тя си тръгна съвсем спокойно и повече не ме обезпокои. Не знам дали своевременно беше направила справка в речника, но като че ли реши да ме остави на мира, защото повече не ме покани. Кой знае, може и да е подала иск срещу мен. Сякаш виждам новините: „Перверзен професор подлага млада жена на тормоз посредством многосрични древногръцки думи“.

Постоях при него докъм шест-седем часа и се прибрах въщи, мислейки през целия път за току-що случилото се, за неочаквания обрат и за това как синът се бе запознал с дома на баща си.

Две ли бяха стаите – хол и спалня, – или имаше и кабинет някъде? Успях да видя само етажерка от бял та-

лашит, небрежно облегната на стената, гледаща към Четирийсет и девета улица, до прозорец, през чиято решетка едва проникваше светлина. Къде бяха всичките му книги? Къде стояха значките и сребърните подноси, с които го бяха награждавали през годините като блестящ професионалист? Къде работеше, къде четеше, къде слушаше онзи диск с операта „Нюрнбергските майстори певци“, който не бях виждал преди и чиято обложка лежеше захвърлена на голямата маса в кухнята? Апартаментът изглеждаше като застинал в седемдесетте години – оранжево кафеникав килим, бял фотьойл от фибростъкло, в който потънах, докато баща ми си припомняше и описваше маршрута на катетеризацията (с нейните тесни магистрали и второстепенни пътища), баня без прозорци, осветявана единствено от няколко прозрачни пластмасови правоъгълника на тавана (единият от тях бе счупен и през дупката видях две неоновии лампи, които всеки момент щяха да изгорят). В зеления умивалник имаше остатъци от сапунена пяна, душ кабината беше потъмняла и не миришеше приятно, а на алуминиевата ѝ рамка висеше току-що изпрано бельо. Сам ли го беше прал? Имаше ли някой, който да му помага? Отварях чекмеджета и вратички с магнитно затваряне и открих таблетки обезболяващи, кутия алка зелцер и ръждясала бръсначка, която не бе ползвана от много време насам. По тоалетната чиния се виждаха капки урина – жълти и миризливи, издаващи изхабена простата. А върху капака на казанчето, под кутия с книжни салфетки, съзрях екземпляр от моята книга. Запитах се, естествено, дали това не е своеобразен признак, че през всичките тези години мнението му не се е променило. „Журналистиката действа като очистително за стомаха – представих си го да казва. – Нима никой не ти е обяснил това в университета?“ Щом се прибрах, проведох няколко телефонни разго-

вора, при все че вече бе късно да отменям операцията или да се вслушвам в други мнения, още повече изказани по телефона и без налична документация, изследвания, рентгенови снимки. Във всеки случай разговорът с Хорхе Мор – кардиолог от клиниката „Шаио“, с когото бяхме приятели от училище – не ми подежда особено успокоително. Когато му се обадох, Хорхе потвърди казаното от лекаря от „Сан Педро Клавер“, потвърди и диагнозата, и необходимостта от спешна операция, както и че за щастие запушването е открито, преди задушавашото се сърце на баща ми да бе спряло внезапно и без предупреждение.

– Спи спокойно, братле – каза ми Хорхе. – Това все пак е най-лесната от трудните операции. С нищо няма да помогнеш, като се тревожиш до четвъртък.

– Но къде има риск за неуспех? – настоях аз.

– Навсякъде, Габриел, във всяка операция съществува възможност за провал. Но тази трябва да се направи и е относително проста. Искаш ли да дойда и да ти обясня?

– Разбира се, че не – казах аз. – Как изобщо ти хрумна?

Но ако бях приел предложението, може би щяхме да си приказваме до среднощ. Щяхме да разговаряме за операцията и да заспя късно след едно-две питиета за отпускане. А сега си легнах в десет и малко преди три през нощта установих, че още съм буден и по-изплашен, отколкото предполагах. Измъкнах се от леглото, потърсих в джоба на панталона портфейла си и изсипах съдържанието му под абажура. Няколко месеца преди да навърша осемнайсет години, баща ми ми бе дал ламинирано картонче – тъмносиньо от едната страна и бяло от другата, – по силата на което той добиваше правото да бъде погребан до майка ми в „Градините на покоя“. На картончето беше изобразено и лого-

то на гробището с букви във формата на лилии; баща ми ме беше помолил да го прибера на сигурно място. Тогава, типично за всеки младеж, не ми хрумна нищо друго, освен да го пъкна в портфейла, където то бе прекарало цялото време, скътано между личната ми карта и военната книжка с онзи свой вид на погребален документ и с име, написано на машина върху износено залепващо се листче.

– Човек никога не знае – бе казал баща ми, когато ми го даде. – Неочаквано може да ме убие бомба и искам ти да си наясно как да постъпиш с мен.

Времето на бомбите и атентатите – цяло десетилетие, в което живеем със съзнанието, че е въпрос на късмет вечер да се приберем у дома – още бе далеч; ако наистина избухнеше бомба, притежанието на въпросното картонче нямаше да ме осветли повече, нито да ми даде допълнителни указания относно изпращането на покойници. Хрумна ми, че пожълтялото и изтъркано картонче прилича на онези лъжливи кредитни карти, които се слагат за украса в новите портфейли, и никой друг не би видял в него това, което всъщност беше – един ламиниран гроб. И така, заспах с мисълта, че може би е дошъл моментът да го използвам, но не заради бомби или атентати, а заради предсказуемото поведение на едно старо сърце. Приеха го в пет часа на следващия ден. През първите часове, вече загърнат в зеления халат, баща ми бе зает да отговаря на въпросите на анестезиолога и да подписва белите формуляри за обществено осигуряване и трицветните (националното знаме с поизбелели цветове) образци за застраховка „Живот“; вторник и сряда не спря да говори, изисквайки уверения, търсейки информация и на свой ред давайки такава, седнал царствено на дебелия матрак върху металното легло, но въпреки това сведен до жалката роля на човек, знаещ по-малко от своя събе-

седник. И трите нощи останах при него. Повтарях му хиляди пъти, че всичко ще завърши благополучно. Видях хематома с формата на департамента Гуахира на бедрото му и го уверих, че нещата ще приключат щастливо. В четвъртък сутринта му обръснаха гърдите и двата крака и трима мъже и една жена го отведоха на носилка, за пръв път смълчан и гол под халата за еднократна употреба. Придружих го, докато една сестра – същата, която неприкрито бе гледала коматозния член на пациента – не ме помоли да се отдръпна, потупвайки ме с миришеща на амоняк длан, и ми каза същото, което аз му бях повтарял: „Не се притеснявайте. Всичко ще мине добре. – Но добави: – Ако е рекъл Господ.“

Името на баща ми е познато на всекиго, и то не защото съвпада с това на автора на тази книга (да, баща ми беше представител на онзи напълно предсказуем тип индивиди, които толкова вярват в собствените постижения в живота, че не се страхуват да кръстят своите деца на себе си), а защото Габриел Санторо в продължение на повече от двайсет години водеше прочутия семинар по ораторско изкуство във Върховния съд и през 1988 г. бе произнесъл реч за ознаменуване на 450-годишнината от основаването на Богота; този легендарен текст бе сравняван с най-добрите примери в колумбийската реторика от Боливар до Гайтан. „Габриел Санторо – наследник на либералния лидер“, бе заглавието на една официална публикация, която бе събудила у баща ми истинско чувство за удовлетворение в сегашния етап от живота му. Не можеше да не се развълнува, защото се бе учил от Гайтан – бе присъствал на всичките му речи, беше плагиатствал неговите методи. Още ненавършил двайсет, започнал да си слага корсета на баба ми, за да създаде онзи ефект, който Гай-

тан постигал с пояс, когато му се налагало да говори на открито. „Поясът притискаше диафрагмата му – обясняваше баща ми в лекциите си – и гласът му звучеше по-силен, по-плътен и по-сигурен. Човек можеше да е на двеста метра от подиума и да го чува – говореше без микрофони, с пълни гърди и това въобще не го изморяваше.“ Тези обяснения се придружаваха от пантомима, защото баща ми беше изключителен имитатор (ала там, където Гайтан вдигал показалеца на дясната си ръка по посока към небето, баща ми издигаше лъскавия си чукан). „Народе, за моралното възстановяване на републиката! Народе, за твоята победа! Народе, за поражението на олигархията!“ Пауза и престорено невинен въпрос от страна на баща ми: „Кой може да ми каже защо ни вълнува тази поредица от призиви, на какво се дължи нейното въздействие?“ Доверчив слушател: „Вълнува ни с идеите за...“ Баща ми: „Никакви идеи. Идеите не са важни, идеи има и най-простият човек, а това тук всъщност не са идеи, а лозунги. Не, поредицата ни вълнува и убеждава заради повторението на една и съща конструкция в началото на всеки повик – нещо, което вие отсега нататък ще бъдете така любезни да наричате *анафора*. И ако някой отново вземе да дрънка за идеи, ще си има работа с мен.“ Ходех на неговите лекции заради удоволствието да го гледам как се превъплъщава в ролята на Гайтан (други често имитирани от него оратори бяха генерал Рохас Пинилиа и политикът Лерас Рестрепо) и естествено, свикнах да го съзерцавам, свикнах да наблюдавам тялото му на оттеглил се от ринга боксьор с едри кости, здрави челюсти и скули, с внушителен четвъртит гръб, който изпъваше дрехите, с буйни вежди, които му влизаха в очите и понякога се спускаха над клепачите му като театрални завеси; погледът ми следеше ръцете му – най-вече ръцете. Лявата беше толкова едра, а пръстите – толкова

дълги, че можеше да вдигне футболна топка, стискайки я с тях; дясната представляваше един сбръчкан чукал, където бе запазен невредим единствено изпънати-ят палец. Баща ми бил дванайсетгодишен, когато трима мъже с мачете и запретнати панталони нахлули през един отворен прозорец в кухнята на дядо ми в Тунха, където бил сам; миришели на алкохол и на мокро пончо и крещели: „Смърт на Либералната партия!“ Те не заварили дядо ми, който по онова време бил кандидат за местното правителство на Боякà и след няколко месеца щял да стане жертва на засада в Согамосо, а неговия син – момчето било по пижама, въпреки че минавало девет сутринта. Един от мъжете хукнал след него, то се спънало в купчина пръст и се оплело в тревата на близкото пасище за коне; мъжът замахнал с мачетето и решил, че момчето е мъртво. Баща ми вдигнал ръка, за да се предпази, и ръждивото острие отсякло четирите му пръста. Готвачката на дома Мария Роса се притеснила, когато то не се явило за обяд, и два часа след инцидента го намерила тъкмо преди да издъхне от загуба на кръв. Баща ми не помнел нищо, но по-късно му разказали как бил в треска и бълнувал, халюцинирал и бръщолевел някакви странни несвързани неща – смесица от спомена за мъжете с мачете и образи на пирати от романите на Салгари. Наложило се наново да се учи да пише, този път с лявата ръка, ала никога не постигнал необходимата сръчност и аз понякога си мислех – без да го изричам гласно, разбира се, – че разкривеният му почерк с по детски изписани главни букви, предвождащи ескадрони от криволици, е единствената причина, поради която този мъж, заровен цял живот в чужди книги, така и не бе написал собствена книга. Работата му бе свързана с произнесени и прочетени думи, нито една от които не бе изписана от неговата ръка. Чувстваше се непохватен с перото и не умееше да пише на ма-

шина – писането му напомняше за големия му недъг, за неговия срам. Докато го гледах да унижава не особено надарените си ученици и да ги засипва с груб сарказъм, аз си мислех: „Отмъщаваш си. Ето твоето отмъщение.“ Ала това не предизвикваше реални последствия в действителния свят, където успехът на баща ми беше неудържим като клевета. За семинара му започнаха да се записват опитни адвокати по наказателно право и юристи от мултинационални компании, докторанти и пенсионирани съдии и в един момент на този стар професор с безполезни знания и ненужни техники по красноречие му се наложи да постави между писалището си и библиотеката едно подобие на кичозна старовремска етажерка, на която взеха да се трупат сребърни подноси и картонени дипломи, хартиени грамоти с воден знак и други, имитиращи пергамент, както и трофеи от талашит с крещящи многоцветни алуминиеви гербове.

НАГАБРИЕЛ САНТОРО КАТО ПРИЗНАНИЕ ЗА ДВАЙСЕТГОДИШНАТА МУ ПЕДАГОГИЧЕСКА ДЕЙНОСТ... УДОСТОВЕРЯВА, ЧЕ ДОКТОР ГАБРИЕЛ САНТОРО, ЧИИТО ГРАЖДАНСКИ ЗАСЛУГИ... В ЗНАК НА УВАЖЕНИЕ КЪМ ДОКТОР ГАБРИЕЛ САНТОРО ОТ КМЕТСТВОТО НА БОГОТА...

Там, в своеобразното светилище на свещени крави, прекарваше дните си свещената крава, каквато всъщност беше моят баща. Да, такава беше неговата репутация: той осъзна това, когато от кметството го потърсиха, за да му възложат речта, тоест за да му поръчат да произнесе няколко клишета пред група отегчени политици. Навярно си бяха помислили, че този кротък професор ще запълни мълчанието в церемониала на събитието. Ала баща ми съвсем не оправда очакванията им. Той не говори за 1538 г. Не говори за нашия именит основател дон Гонсало Хименес де Кесада, покрай чиято покрита с гълъбови курешки статуя минаваше всеки път, щом се запътеше да пийне карахильо в кафене

„Пасахе“. Не говори за дванайсетте къщи, нито за „Струята на Кеведо“* на мястото, където бе основан градът и което той не можеше да спомене, без да си представи уриниращ поет. Противно на възпоменателната традиция в Колумбия (страна, която с радост чества всичко), баща ми не превърна речта си в политизирана версия на урок по история за деца. Не спази договора; измени на очакванията на близо двеста политици – кротки мъже, които желяеха единствено да се оставят за миг на инерцията на оптимизма и после с чиста съвест да прекарат празничния седми август със семействата си. Аз присъствах, естествено. Чух словата, изстреляни през некачествени микрофони; видях лицата на слушателите и забелязах мига, в който някои от тях престанаха да гледат оратора и взеха да се споглеждат: невъзмутимите им чела, напрегнатите вратове, скованите ръце, пригласящи вратовръзките. Покъсно всички щяха да обсъждат куража, необходим за произнасяне на подобни думи, проявата на дълбоко разкаяние, на дръзка почтеност, съдържаща се във всяка фраза – всичко това, убеден съм, нямаше никакво значение за баща ми, който желяеше единствено да изтупа от прахта пушката си и да изстреля най-добрите си куршуми в присъствието на подбрана публика. Никой обаче не успя да признае смелостта на този рядък образец на реторика: смел увод, който не целеше да събуди симпатията на публиката („Не съм дошъл, за да чествам каквото и да било“), изложение, основано на противопоставянето („Този град беше предаден. Предавахте го вие в продължение на четиристотин години“), елегантно заключение, започващо с най-съвър-

* Малък площад на мястото, където се смята, че е бил основан градът през 1538 г. Съвпада с името на Франсиско Кеведо (1580–1645), именит бароков поет от периода на Златния век на испанската култура. – Б. пр.

шения прием на класическото ораторско изкуство („Имаше време, когато бе възможно да се говори за този град“). И последният абзац, впоследствие широко използван за черпене на цитати в няколко официални издания и повторен във всички вестници, както цитират Симон Боливар: *И аз ще легна спокоен в гроба или Генерале, спасете отечеството.*

– В едно произведение на Платон четем: „Полята и дърветата не ме учат на нищо за разлика от жителите на един град.“ Граждани, предлагам ви да се поучим от нашия град, предлагам ви да предприемем политическото и моралното обновление на Богота с помощта на нашите умения, на нашето постоянство, на нашата воля. Навършваща четиристотин и петдесет години, Богота е все още млад град и тепърва предстои да се развива. Изгубим ли паметта си, граждани, ние обричаме собственото си оцеляване. Не забравяйте, граждани, нито допускайте да ни завладее забравата.“

Баща ми говори за обновление, за морал и постоянство, и то без да се изчервява, защото обръщаше внимание не толкова на казаното, колкото на използваните реторични фигури в изреченото.

Самият той би заключил: „Последното изречение е глупаво, ала александринът е красив. Съвсем на място е, не мислиш ли?“

Цялата реч продължи шестнайсет минути и двамадесет секунди според моя хронометър, без да се броят развълнуваните аплодисменти – един наистина минимален отрязък от време в онзи съботен 6 август 1988 г., в който Богота навършваше четиристотин и петдесет години, а независимостта на Колумбия – сто шейсет и девет години без един ден; от смъртта на майка ми бяха изминали дванайсет години, седем месеца и двамадесет и един дни, а аз, който навършвах двамадесет и седем години седем месеца и четири дни, изведнъж бях връхле-

тян от непоколебимо усещане за неуязвимост и всичко като че ли ми сочеше, че на нас двамата с баща ми, управляващи поотделно собствения си успешен живот, никога нищо лошо не може да ни се случи, защото заговорът на обстоятелствата (онова нещо, което наричаме късмет) е на наша страна и занаятът ни очаква единствено поредица от постижения и следващи един след друг редове с високопарни главни букви: Гордостта на Приятелите, Завистта на Враговете, Изпълнена Мисия. Не трябва да го казвам, ала ще го кажа – тези предсказания се оказаха напълно погрешни. Аз публикувах книга – една невинна книга – и вече нищо не бе както преди.

Не знам в кой момент ми се стори очевидно, че преживяното от Сара Гутерман ще стане предмет на моята първа книга, нито кога нещо ми подшушна, че престижното занятие на летописец е скроено по мярка за мен и аз за него. (Оказа се невярно. Станах един от многото в този лишен от престиж занаят; останах си едно несбъднато обещание – какъв деликатен евфемизъм.) В началото, когато започнах да изследвам живота ѝ, установих, че зная много малко за нея и едновременно с това, че познанията ми надхвърлят предсказуемото и нормалното, защото Сара бе чест гост в трапезарията на нашия дом още от времето на най-ранните ми спомени и разказите ѝ – винаги обстояйни – се бяха запечатили в съзнанието ми. До възникването на моя проект не бях чувал за Емерих, малкото немско селце, в което се бе родила Сара. Рождената ѝ година (1924) ми се струваше толкова маловажна, колкото и тази на пристигането ѝ в Колумбия (1938); те, както и фактът, че съпругът ѝ беше колумбиец, децата ѝ бяха колумбийци и внуците ѝ също и че тя бе живяла цели петдесет години в Колумбия, ми послужиха за основа на биографич-

на справка, с помощта на която да усетя неизбежната материалност на данните – за един човек могат да се кажат много неща, ала чак след като посочим дати и места, той започва да съществува – и с това да изчерпя тяхната роля. С дати, места и друга информация се изпълниха множеството ми интервюта с нея. Най-ярката им черта бе лекотата, с която Сара ми говореше, без забикалки и недомлъвки, сякаш цял живот бе чакала да ми разкаже за тези неща. Аз задавах въпроси, а отговорите ѝ бяха нещо като изповед; срещите ни наподобяваха съдебен разпит.

Казва се Сара Гутерман, нали, родена е през двайсет и четвърта година и е пристигнала в Колумбия през трийсет и осма?

Да, точно така.

Какво си спомня от последните си дни в Емерих?

Преди всичко – относително благосъстояние. Семейството ѝ се издържало от една фабрика за гласпир и живеело, така да се каже, в охолство. Едва трийсет години по-късно щяла да осъзнае благополучието, което фабриката им осигурявала. Спомняла си също едно безгрижно детство. А по-късно, може би след първия бойкот срещу фабриката (Сара не била навършила десет години, но когато тръгвала за училище, баща ѝ още бил у дома и това ѝ направило дълбоко впечатление), си спомняла появата на страх и на известно очарование от новото чувство.

Как си е тръгнала от Германия?

В една февруарска вечер през 1937 г. телефонистката на селото се обадила в дома им и им съобщила, че на следващия ден ще ги арестуват. Разбрала го, когато прехвърляла някакво повикване – нали по този начин по-рано узнала и за изневяратата на госпожа Майер (Сара не помнеше малкото име на прелюбодейката). Семейството избягало още същата нощ в Холандия.

Там се укривали няколко седмици. Единствено Сара излязла от скривалището, за да се върне по обратния път в Хаген, където живеели баба ѝ и дядо ѝ, и да им разкаже за случилото се (родителите ѝ сметнали, че едно тринайсетгодишно момиче има по-големи шансове да пътува безпрепятствено.) За влака, с който пътувала – по онова време това било бърз влак, – си спомняла любопитна подробност: поръчвала си консоме, което тогава представлявало новост, и се прехласвала пред малкото кубче, което се разтваряло в топлата вода. Настанили я в купе, където всички пушели, и някакъв чернокож мъж седнал до нея и ѝ казал, че той самият не пушел, но винаги сядал там, където видел дим, защото пушачите водели интересни разговори и на непушачите не се налагало да продумат през цялото пътуване.

Не е ли било рисковано да се завърне в Германия?

Да, много. Малко преди да пристигне, забелязала, че някакъв младеж на около двацет години се настанил в съседното купе и тръгвал след нея всеки път щом тя се упътела към вагон-ресторанта за консоме. Естествено, че се изплашила да не би да е от Гестапо, защото по онова време всички се страхували от това, и щом пристигнали на гарата в Хаген, слязла от влака, минала покрай чичо си, който я чакал, и вместо да го поздрави, го попитала къде е тоалетната; за щастие, той разбрал какво става, подел играта, придружил я до другия край на гарата и влязъл с нея въпреки протестите на жените. Там Сара му разказала, че семейството им е в безопасност, но че баща ѝ, така или иначе, вече е решил да напусне Германия. За пръв път споменавала за заминаването. Докато я слушал, чичото драскал с нокът по някакъв плакат, на който пишело: *Münchener Fasching**.

* Мюнхенски карнавал (нем). – Б. пр.

Сара попитала дали трябва да се прехвърля, за да стигне в Мюнхен, или от Хаген има директни влакове. Чичо ѝ не казал нищо.

Защо точно Колумбия?

Заради някаква обява. Няколко месеца по-рано бащата на Сара видял във вестник обява за продажбата на мандра в Дуитама (непознат град) в Колумбия (примитивна държава). Възползвал се от все още съществуващата възможност, понеже разпоредбите позволявали, и решил да замине, за да види лично мандрата; върнал се в Германия и казал, че става дума за почти немислимо начинание – мандрата била първобитна и в нея работели само три девойки, но независимо от това трябвало да мислят за отпътуване. И когато се наложило да действат спешно, заминаването било вече подготвено. През януари 1938 г. Сара и баба ѝ пристигнали с кораб в пристанището на Баранкиля и там изчакали останалата част от семейството, научавайки за преследванията и арестите на приятели и познати, за всички онези неща, от които се спасили и – нещо още по-изненадващо – от които щели да продължат да се спасяват в изгнание. Няколко седмици по-късно отлетели от Баранкиля за Течо (с двумоторен боинг на авиокомпания СКАДТА, както ѝ разказали, когато шестнайсет-седемнайсетгодишна взела да задава въпроси, защото искала да възстанови първите си дни в Колумбия) и после от гарата на Савана взели влака, който ги отвел на мястото, което по онова време било обикновено село, където се произвеждало сирене.

Какво си спомня от въпросното пътуване с колумбийския влак?

Леля ѝ Ротем – почти плешива старица, чийто авторитет в очите на Сара бил накърнен поради липсата на коса, се оплаквала през цялото пътуване. Клетата възрастна жена така и не проумяла защо първа класа в този

влак се намирала отзад; не разбираше и защо момичето пътува из тази нова страна, забило нос в албум за модерно изкуство – книга с лъскава хартия, която принадлежала на братовчед ѝ и погрешка се озовала в багажа, – вместо да обсъжда планините, плантациите и цвета на реките. Момичето разглеждало репродукциите и не знаело, че някои от оригиналите – на Шагал на пример – вече не съществуват, защото са изгорени.

Какви бяха първите ѝ впечатления след пристигането в Дуитама?

Харесали ѝ няколко неща: разкаляната земя пред прага на къщата, името на мандрата („Корсета“ – дума с френски привкус, която освен това навявала мисли за очарованието на едно толкова близко до родното ѝ място море – Средиземно море, познато ѝ от пощенски картички); цветната кора на сиренето гауда, която го отличавала от другите сирена, безобидните шеги, отправени по неин адрес от съученичките ѝ през първите месеци, и случката с монахините от ордена „Въведение Богородично“, които, сякаш не разбирайки упоритото невежество на момиченцето, се разтапяли от щастие, говорейки за Смъртта и Възкресението, за Разпети петък и Явление Господне и ахнали скандализирано, когато заварили Сара да обяснява на дъщерите на адвокат Барето – стар приятел на бившия президент Олая Ерера – обичая на обрязването.

Така в края на 1987 г. написах няколко страници и се изненадах, когато намерих между стари книжа листчето, на което преди години бях отбелязал основните правила от краткия курс по писане, който моят баща ми преподаде задочно, щом научи, че се занимавам с дипломната си работа. „Първо: всичко, което е благозвучно, е добро за текста. Второ: при съмнение, виж точка първа.“ Както и по време на дипломната ми работа, това листче, забодено с кабарче над бюрото ми, иг-

раеше ролята на талисман, на вуду заклинание срещу страха. В онези страници се съдържаше само откъс от този живот, който разказвам: беше описано например как войниците арестували бащата на Сара, Петер Гутерман; как същите тези войници разбили в стената гипсов бюст и разпорили с ножове кожените кресла, ала безуспешно, защото документите за самоличност, които търсели, изобщо не били скрити в дома, а под корсажа на жена му, и осем дни по-късно, когато Петер Гутерман бил освободен, но без паспорт, въпросните документи им послужили, за да прекосят границата с Холандия и от пристанището на Аймойден да се качат на кораб заедно с колата и целия останал багаж. Но най-важното в споменатите две страници беше нещо друго: в тях се съдържаше потвърждение, че цялата история може да бъде разказана, намек за това, че разказвачът мога да бъда аз, и обещание за онова странно удовлетворение, което се поражда, когато вдъхваме живот на другите, открадваме преживените от тях случки – винаги хаотични и объркани – и ги подреждаме върху хартията; съдържаше се някакво извинение за любопитството, което винаги съм изпитвал пред каквото и да е вид еманация на чуждо тяло (като се започне от идеи и се стигне до менструация), което винаги ме бе подтиквало да издавам тайни, да разказвам доверени ми неща, да се интересувам от хората уж като приятел, но всъщност да ги интервюирам като репортер. Ала така и не можех да определя къде свършва приятелството и къде започва репортажът. Естествено, със Сара нещата не бяха по-различни. Няколко дни я разпитвах, и то с такъв плам или по-скоро болезнена настойчивост, че започнах да се раздвоявам между живота изповед на интервюираната и моето истинско всекидневно съществуване, все едно ставаше дума за два различни

живота, а не за разказ, вплетен в една действителност. Присъствах на изумителния спектакъл на съхранена в папки памет: Сара пазеше пълни с документи папки, своеобразно свидетелство за пребиваването ѝ в този свят – достоверно и материално като убежище, изградено от виреещо в родината ѝ дърво. Имаше найлонови папки джоб и найлонови прихлупващи се папки; картонени папки с ластик и без ластик, папки в пастелни цветове и бели, зацапани, както и черни, лежащи непретенциозно, ала готови да изиграят с удоволствие ролята си на кутии на Пандора втора употреба. Вечер, почти винаги към края на разговора, Сара прибираше папките, изваждаше от магнетофона лентата, върху която бе записвала гласа си през последните няколко часа, пускаше немски песни от трийсетте години (*Veronika, der Lenz ist da*, както и *Mein kleiner grüner Kaktus*) и мълчаливо ми поднасяше питие, докато слушахме тези стари мелодии. Забавлявах се при мисълта, че отвън, от отсрещния апартамент, чийто любопитен обитател ни шпионираше, гледката вероятно е следната: светец правоъгълник и две фигури – жена, невъзвратно навлязла в подстъпите на старостта, и по-млад мъж, по всяка вероятност ученик или син, но във всички случаи човек, слушащ и свикнал да изслушва. Мълчах и слушах, но не бях неин син; водех си бележки, защото в това се състоеше работата ми. И мислех как по-късно, в подходящ момент, когато материалът за нейния разказ се изчерпаше, когато бележките бѣдеха записани, документите прегледани и мненията – изслушани, щях да седна пред досието по случая, по моя случай, и щях да въдворя ред: та нали точно в това се състои единствената привилегия на летописеца?

В онези дни Сара ме попита защо желая да пиша за живота ѝ и аз си помислих, че би било лесно да избегна

въпроса или да отвърна с остроумна забележка, ала да отговоря с нещо подобно на истината за мен беше толкова съществено, колкото, изглежда, беше и за нея в онзи момент. Можех да ѝ кажа, че има неща, в които трябва да вникна; че някои детайли от моя опит (в моята страна, с хората край мен, във времето, в което ми се е паднало да живея) са ми убягнали най-вече защото вниманието ми е заето от други, по-банални явления, и че искам да сложа край на това положение. Да узная и осъзная нещата бе моето просто и същевременно претенциозно намерение; а да мисля за миналото, да накарам някого да си го припомни, беше начин да постигна това намерение, беше противопоставяне на ентропията, опит да бъде спряна, окован и завинаги победен безпорядъкът в света, чието единствено предназначение е достигане до още по-голям безпорядък. Можех да ѝ кажа всичко това или поне част от него, но гордо ще отбележа, че избегнах подобни високопарни лъжи и избрах по-скромни лъжи, или по-скоро непълни истини. „Искам вашето одобрение, Сара – казах ѝ аз. – Искам да гледате на мен с уважение. Това винаги е било най-ценно за мен в живота.“ Щях да допълня непълната истина, като ѝ предам думите, с които веднъж баща ми я бе описал: „Тя е моя сестра в сянка, без нея не бих оцелял дори седмица в този свят на безумци“, ала не успях. Сара ме прекъсна: „Разбирам, прекрасно разбирам.“ И аз не настоях да продължа, защото ми се струваше съвсем нормално сестрата в сянка да разбира всичко без много обяснения; ала си отбелязах на един библиографски фиш: *Заглавие на тази част: „Сестрата в сянка“*.

Така и не го използвах обаче, защото баща ми не бе споменат нито в интервютата, нито в самата книга, въпреки че, както бе видно, заемаше важно място поне в изгнанието на Сара Гутерман.

Публикувах „Живот в изгнание“ през ноември

1988 г., три месеца след прочутата реч на баща ми. Подолу следва Първа глава от книгата. Заглавието ѝ бе изписано в курсив с едри букви и се състоеше от четири думи, които с годините все повече и повече се изпълваха със съдържание и които днес, докато пиша, всеки момент заплашват да прелеят.

Хотел пансион „Нуева Еуропа“

Първото, което Петер Гутерман направил, след като пристигнал в Дуитама, било да боядиса къщата и да надстрои втори етаж. Там се помещавал офисът му, разположен по същия начин както в дома им в Емерих. Обичал работата и семейството му да са наблизко; освен това да започне нов живот на старо място му се струвало като неуважение към къмета му. Междувременно другите германци – от Тунха и Согамосо – го съветвали да не преустройва толкова къща, която не му принадлежала. „Тъкмо ще я стегнеш – казвали, – и собственикът ще си я поиска.“ Тук човек трябвало да внимава, защото колумбийците били мошеници. Така и станало: скоро собственикът поискал да опразнят къщата; споменал за някакъв фиктивен купувач и дори не се извинил за причинените неудобства. Нямало и шест месеца, откакто семейство Гутерман пристигнало в Колумбия, и трябвало отново да се пренася. Тогава за пръв път съдбата ги ощастливила. По онова време в Тунха имало някакви чествания. В града били пристигнали множество важни особи. Някакъв швейцарец, търговец от Берн, който проучвал възможностите за откриване на фармацевтична лаборатория в Колумбия, се сприятелил със семейството и една сутрин към десет часа отишъл у тях без предупреждение.

–Нужен ми е преводач – казал той на Петер Гутерман. – Става дума за нещо повече от важни преговори, за нещо съдбоносно.

Господин Гутерман не могъл да измисли нищо по-добро от това да изпрати дъщеря си – единствената в семейството, която говорела испански. Сара трябвало да се подчини на швейцареца. Давала си сметка, че волята на един възрастен човек, и то приятел на баща ѝ, е закон за момиче на нейната възраст. От друга страна, винаги се чувствала неловко в подобни ситуации: изпитвала неувереност относно мълчаливите порядки в тази държава. Този човек бил европеец като нея. По какъв начин го бе променило прекосяването на океана? Трябвало ли да го поздравява, както би направила в Емерих? Ала в Емерих този мъж дори нямало да я погледне. Сара не била забравила проявите на пренебрежение от последните години, нито как се променяли лицата на не-евреите, когато говорили за баща ѝ.

Оказало се, че мъжът, на когото щяла да превежда швейцарските слова по време на обед, бил президентът Едуардо Сантос, голям приятел на немската колония – самият Сантос, когото баща ѝ толкова уважавал. Той стиснал ръката на младата преводачка, попитал я как се чувства и я поздравил за отличния испански. „В онзи миг се почувствах завинаги свързана с Либералната партия – щеше да заяви Сара много години по-късно с остро ироничен тон. – Винаги съм била такава. Две-три любезни изречения, и се предавам.“

Превеждала на този двучасов обяд (след още два часа била напълно забравила съдържанието на преведеното) и накрая споменала на Сантос за безкрайните премествания.

–Изморихме се да се пренасяме от къща в къща – каза тя. – То е като да живееш на смени.

–Тогава открийте хотел – отвърнал Сантос. – Така вие ще можете да гоните другите.

Но не било толкова лесно. По онова време чужденците вече нямали право да упражняват без предварително разрешение занятие, различно от декларираното при влизане в страната. Сара напонила това на президента.

–О, нямайте грижа – казал той. – Оставете решенията на мен.

Една година по-късно, след като продали със значителна печалба мандрата, семейство Гутерман открили в Дуитама хотел пансион „Нуева Еуропа“. На хотел, чието откриване било почетено от президента на републиката, успехът му бил вързан в кърпа (така мислели всички). Бащата на Сара възнамерявал да го нарече на себе си – хотел пансион „Гутерман“, – ала съдружниците му го предупредили, че в момента нищо не можело да е по пагубно за начеващ бизнес от едно еврейско име. Само няколко месеца по-рано някаква таксиметрова фирма в Богота наела седем бежанци евреи; шофьорите на такси в града организирали добре обмислена кампания срещу тях и навсякъде – по витрините на централните магазини, по прозорците на такситата и на някои трамваи – можели да се видят плакати с надпис ПОДКРЕПЯМЕ ШОФЬОРИТЕ В ТЕХНИЯ ПОХОД СРЕЩУ ПОЛЯЦИТЕ. Това бил първи знак, че новият живот нямало да бъде по-лесен от предишния. Когато семейство Гутерман узнали за случката с таксиметровите шофьори, баща ѝ посърнал толкова, че близките му се приготвили за страшни събития. (Та нали един от приятелите им вече се бил обесил

в дома си в Бон малко след погрома от 1938-а.) Петер Гутерман говорел със страх за етническата принадлежност, към която го причислявало обществото; били му необходими няколко години, за да свикне със загубата на немското гражданство – все едно ставало дума за изгубена погрешка вещ, за ключ, изпаднал от нечий джоб. Не се оплаквал, ала си създал навик да изрязва статистиките, които редовно се появявали на вътрешните страници на пресата в Богота. „Пристанище: Буенавентура. Кораб: „Бодегравен“. Евреи: 47. Разпределени както следва: немски (33), австрийски (10), югославски (3), чехословашки (1).“ В тетрадката му с изрезки имало финландски кораби като „Виндлон“ и испански като „Санта Мария“. Петер Гутерман внимателно следял подобни новини, сякаш с корабите пристигали негови роднини. Ала Сара знаела, че тези изрезки били не толкова семейни известия, а спешни телеграми, материално проявление на дискомфорта, който новодошлите предизвиквали сред местното население. Важното е, че това в крайна сметка определило името на хотела. Съдружниците на Петер Гутерман били колумбийци; думата „Еуропа“ звучала за тях като трисрична панацея. В едно писмо, което впоследствие станало част от фамилната история, от онзи набор от случки, които лелите и бабите разказват на семейни обеди и вечери, сякаш старейки се да влеят чиста кръв у потомците, баща ѝ пишел: „Не разбирам защо изпадате във възторг пред името на една крава.“ Те четяли писмото и се смеели; отново го препрочитали и отново се превивали от смях и така дълго време.

Хотел пансион „Нуева Еуропа“ се намирал в една от онези колониални сгради, където след не-

зависимостта се бяха помещавали манастири, наследени по-късно от семинарии или религиозни общности, които не били заинтересовани да ги поддържат. Всички постройките си приличали: всички имали вътрешен двор, а в средата на този двор – статуя на основателя на ордена или на някой светец. В двора на онази, която щяла да се превърне в хотел, навремето се издигала статуята на Бартоломе де лас Касас*, но после монахът бил заменен с каменен шадраван. Шадраванът в „Нуева Еуропа“ представлявал кръгъл басейн, достатъчно голям, за да легне човек в него (докато хотелът съществувал, не един пиан гост се възползвал от това удобство), а водата приемала вкуса на камъка и на натрупания по стените мъх. Отначало вътре танцували малки златни рибки; по-късно шадраванът се изпълнил с монети, които ръждясвали с времето. Преди рибките обаче нямало нищо, нищо освен вода и каменно корито, което сутрин се пълнело с птици – толкова много, че ставало нужда да ги пъдят с метли, защото някои гости се дразнели. А на гостите трябвало да се угажда – хотелът не бил евтин. Петер Гутерман вземал по две песо и половина на ден за престой с право на пет хранения, докато „Рехис“ – другият хотел в околността по онова време – таксувал с едно песо по-малко. Ала „Нуева Еуропа“ винаги бил пълен – най-вече с политици и чужденци. Хорхе Елиесер Гайтан (трябва мимоходом да отбележим, че той мразел птиците със същата страст, която влагал в своите

*Испански доминикански монах (1484–1566) и писател. Като заселник в Новия свят той става свидетел на мъченията и геноцида, на които били подложени местните индианци от испанските колонизатори, и защитава правата им пред крал Карл V. – Б. пр.

речи) и Мигел Лопес Пумарехо* били сред най-честите посетители. Лукас Кабалеро Клим не бил политик, нито чужденец, ала отсядал в хотела винаги когато имал възможност. Преди пристигането си неизменно изпращал телеграма с един и същи текст.

ПРИСТИГАМ ИДНИЯ ЧЕТВЪРТЪК СТОП ЖЕЛАЯ СТАЯ БЕЗ БАЛОНИ СТОП

Въпросните балони били пухените юргани, които Клим не обичал. Предпочитал тежки вълнени завивки – от онези, които поемат прах и предизвикват кихавици у алергичните. Петер Гутерман давал съответните указания за подготвяне на стаята му и се разпореждал на немски толкова припряно, че служителките в хотела, девойки от Согамо-со и Дуитама, успели да научат някои основни думи. Херпетер – така го наричали: „Да, Херпетер. Ей сегичка, Херпетер.“ Сеньор Гутерман – в маниачен професионалист – се отнасял с разбиране и приемал прищевките на своите най-уважавани клиенти. (Когато очаквал Гайтан, поставял плашило между керемидите на сградата, при все че според него това не съответствало на фолклорния вид на покривите.) На Сара ѝ се налагало да се намесва през цялото време, да превежда и помирява, защото изучаването на испанския изисквало от баща ѝ неимоверни усилия от самото начало и той така и не успял да го овладее сносно, а понеже критериите му за експедитивност и качество били невъзможни, често губел търпение и крещял като затворен в клетка звяр, разплаквайки служителките

* Брат на президента от Либералната партия Алфонсо Лопес Пумарехо, управлявал страната два мандата – 1934–1938 и 1942–1945 г. – Б. пр.

си за цял ден. Петер Гутерман не бил сприхав по природа, ала се изнервял, като гледал как президентът, кандидат-президентите и видните журналисти от столицата се биели за стаи в хотела му. Сара, която с времето започнала да долавя по-добре характера на новата си родина, се опитвала да обясни на баща си, че нервни били *те*; че в тази страна човек командвал парада само защото бил със сини очи и идвал от север; че за половината от гостите – суетни карьеристи – отсядането в хотела било нещо като пътуване в чужбина. Точно така: стая в хотела на семейство Гутерман представлявала за повечето от тези претенциозни креолци единствената възможност да видят свят, единствената забележима роля, която можели да изпълнят в своята незабележима театрална пиеса. Защото „Нуева Еуропа“ бил преди всичко средище за чужденци. Американци, испанци, германци, италианци, хора от цял свят. Колумбия, която никога не била страна на емигранти, по онова време и на онова място изглеждала такава. Там имало всякакви чужденци: емигранти, пристигнали в началото на века да търсят богатство, понеже чули, че в латиноамериканските държави всичко тепърва предстояло. Емигранти, избягали от Първата световна война, най-вече германци, пръснати по света в търсене на прехрана, защото в своята разбита от Версайския договор родина вече било невъзможно да се изхранват. Испанци, избягали от войната, вилнееща в собствената им родина. Бягащи евреи. Така че се оформяло нещо като държава на бегълци. И цялата тази страна на преследвани хора се била настанила в хотела пансион „Нуева Еуропа“, който представлявал същинска Камара на представителите на прокудения свят, Световен

музей на *Auswanderer**; понякога това се усещало като истинска действителност, понеже гостите на хотела се събирали всеки следобед в салона, за да чуят по радиото новините от войната. Имало спорове и словесни престрелки, както можело да се очаква, но съвсем предпазливи, защото Петер Гутерман бързо успявал да накара хората да оставят политиката на рецепцията. Точно с тези думи се изразявал; всички ги запомняли, защото те били едно от малкото неща, които собственикът на хотела изричал на един дъх: „*Bitte*, ти политика на рецепция оставя“, казвал на новопристигналите, без дори да им даде време да се освободят от куфариите и да се регистрират, и хората приемали този пакт, защото моментното примирие им било удобно, отколкото да се хващат за гушата със сътрапезниците си всеки път, когато слизали да се хранят. Но може би не това било причината. Може би всъщност в този хотел на другия край на света на масата сядали хора, които в собствената си страна щели да изпочупят с камъни прозорците на рецепцията. Какво ги обединявало тогава? Какво обезвреждало безпощадната омраза, която достигала до „Нуева Еуропа“ под формата на новини от някакъв друг живот? Всъщност в онези първи години войната, слушана по радиото, представлявала тъжен спектакъл от далечни земи. „По-късно се появиха черните списъци, хотелите, превърнати в луксозни затвори – каза Сара, говорейки за така наречените лагери за депортирани германци, японци и италианци, обвинени във вражеска пропаганда. – Да, това се случи по-късно. След като войната отвъд океана нахлу в стаите на гостите.

* Емигрант (нем.). – Б. пр.